

ELEŖTİREL DÜŖÜNME VE DİN EĞİTİMİ-ÖĞRETİMİ

Prof. Dr. Hacer ÂŖIK EV

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-986-5	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Eleştirel Düşünme ve Din Eğitimi-Öğretimi	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Hacer ÂŞIK EV ORCID iD: 0000-0002-5961-3480	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	REL000000
	DOI
	10.37609/akya.1152

Kütüphane Kimlik Kartı

Âşık Ev, Hacer.

Eleştirel Düşünme ve Din Eğitimi-Öğretimi / Hacer Âşık Ev.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

255 s. : tablo, fotoğ. ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253999865

1. Din.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Üzerimde maddi veya manevi emeđi olan herkese

ÖNSÖZ

Bireyin yaşam kalitesi, ürettikleri ya da yapıp ettikleri tamamen düşünce yapısına ve kalitesine bağlı olduğundan düşüncede mükemmelliğe ulaşmak sistematik olarak ona yatırım yapmak; düşünce sistemindeki yapıları usta bir şekilde yöneterek ve bu yapılara entelektüel standartlar getirerek düşünme yönteminin kalitesini arttırmakla mümkün olur. Eleştirel düşünme de düşünce sistemindeki yapıların usta bir şekilde yönetilip bu yapılara entelektüel standartlar getirilerek düşünme yönteminin kalitesinin arttırıldığı bir süreçtir.

Günümüzde eğitimin diğerlerinden çok daha fazla dikkat çekmeye başlayan ve öne çıkan amacı kararlarında ve seçimlerinde dikkatli ve ölçülü olan ve bunları eleştirel düşünmeye dayandıran özgür bireyler yetiştirmektir. Genelde eğitimin özelde de din eğitiminin en önemli sorumluluklarından biri çeşitliliği artan sorunlarla yüzleşmek zorunda kaldığında eleştirel düşünme becerilerini kullanarak inisiyatif alan, yaşadığı çağın özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak problemlere çözümler üreten ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirip hem düşünce hem de yaşam kalitesini yükselterek toplumun gelişmesinde sorumluluk alabilecek olan bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktır. Bütün insanların gerek bireysel gerekse toplumsal yaşamlarının organizasyonunda ve bunun dengeli, sağlıklı bir şekilde sürdürülmesinde vazgeçilemez bir nitelik olan eleştirel düşünme genelde eğitimin özelde de din eğitiminin vazgeçilmez ve tamamlayıcı bir parçası olmalıdır.

Genelde eğitim-öğretim, özelde de din eğitim-öğretiminde eleştirel düşünmeyi ele alan ve bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak ders işleyiş örneklerini sunmayı amaçlayan “Eleştirel Düşünme ve Din Eğitimi-Öğretimi” isimli bu çalışmayı yazar, 2012 tarihinde Tibyan Yayıncılık tarafından yayımlanan “Eleştirel Düşünme ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri” başlıklı kitabını gözden geçirip bazı düzeltmeler yaparak ve konu ile ilgili yayımlanan makalelerini ekleyerek yayıma hazırlamıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır:

“Eleştirel Düşünme” başlıklı birinci bölümde, eleştirel düşünmenin ne olduğu; temel yapıları, tanımları, eleştirel düşünme becerileri, standartları ve eleştirel düşünme becerisinin nasıl kazandırılıp geliştirileceği konularına odaklanılmıştır. Ayrıca yine birinci bölümde eleştirel düşünebilen bir bireyin hangi eğilim ve becerilere sahip olduğu üzerinde durulmuştur. “Din Eğitimi-Öğretiminde Eleştirel Düşünme” başlığı taşıyan ikinci bölümde, öncelikle genelde eğitim-

öğretim özelde de din eğitim-öğretiminde eleştirel düşünmenin önemi daha sonra da eleştirel düşünmenin Kuran'daki temelleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde yazarın eleştirel düşünme ile ilgili yayımlanmış makalelerine yer verilirken, dördüncü bölümde ise eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik örnek ders işlenişleri bulunmaktadır.

Çalışmamın konu ile ilgilenen herkese yararlı olması dileğiyle.

Balıkesir 15. 07. 2024

Prof. Dr. Hacer Âşık Ev

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
Niçin Eleştirel Düşünme?	1

BÖLÜM 1

ELEŞTİREL DÜŞÜNME	11
--------------------------------	-----------

1. Düşünme Ve Akıl	11
2. Düşünme Biçimleri	15
3. Eleştirel Düşünme	17
3.1. Eleştirel Düşünme Nedir?	17
3.2. Eleştirel Düşünmenin Parçaları	18
3.2.1. Akıl	19
3.2.2. Sorgulamak	19
3.2.3. Eleştirel Ruh	20
3.2.4. Bilgi	22
3.2.5. Doğru Çıkarımlar Yapmak	23
3.2.6. Ölçülü Şüphe	23
3.2.7. Araştırma, İnceleme	24
3.2.8. Farklı Bakış Açıları	24
3.2.9. Entellektüel Özgürlük	25
3.2.10. Amaç	25
3.2.11. İşbirliği	26
3.2.12. Açık fikirlilik	26
3.2.13. Doğru Yorumlama ve Değerlendirme	27
3.3. Eleştirel Düşünmenin Standartları	27
3.3.1. Açıklık	27
3.3.2. Doğruluk	28
3.3.3. İlgililik	28
3.3.4. Mantıklılık	29

3.3.5. Derinlik.....	29
3.3.6. Anlamlılık.....	30
3.3.7. Kesinlik	30
3.3.8. Genişlik	30
3.3.9. Tarafsızlık.....	31
3.4. Eleştirel Düşünmenin Tanımları	31
3.5. Eleştirel Düşünür	32
3.6. Eleştirel Düşünme Nasıl Öğretilbilir ve Eleştirel Düşünme Alışkanlığı Nasıl Kazanılır?.....	35
3.6.1. Eleştirel Düşünmenin Programın Tamamlayıcı ve Vazgeçilmez Bir Parçası Olması.....	36
3.6.2. Öğrencileri Motive Etmek.....	38
3.6.3. Özgür Sınıf Ortamları.....	38
3.6.4. Düşünme Araçları.....	40
3.6.5. Entelektüel Erdemlerin - Özelliklerin Geliştirilmesi.....	40
3.6.6. Öğretmen	41
3.6.7. Yetiştirme Kursları ve Hizmet İçi Eğitim Seminerleri	42
3.6.8. Yönetim Desteği	43
3.6.9. Kalabalık Olmayan Sınıflar ve Ders Kitapları.....	43
3.6.10. Değerlendirme	44
BÖLÜM 2	45
DİN EĞİTİM-ÖĞRETİMİNDE ELEŞTİREL DÜŞÜNME	
1. Din Eğitim-Öğretiminde Eleştirel Düşünmenin Önemi	45
2. Eleştirel Düşünmenin Kuran'daki Temelleri Ve Din Eğitim-Öğretimi.....	59
BÖLÜM 3	
YAZARIN ELEŞTİREL DÜŞÜNME İLE İLGİLİ MAKALELERİ.....	71
3.1. The Significance And Necessity Of Critical Thinking For Religious Culture And Ethics Course Teacher.....	71
3.2. Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adayları ve Eleştirel Düşünme (Celal Bayar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencileri Örneği).....	102

3.3. Critical Thinking Disposition Levels Of The Religious Culture And Ethics Teacher Candidates (The Sample Of Manisa Celal Bayar University, Faculty Of Theology Last Year Students).....	155
---	-----

BÖLÜM 4

ÖRNEK DERS İŞLENİŞLERİ.....	209
------------------------------------	------------

SONUÇ.....	233
-------------------	------------

KAYNAKÇA.....	241
----------------------	------------

ÖZGEÇMİŞ.....	245
----------------------	------------

KAYNAKÇA

- Altuntaş, Halil ve Muzaffer Şahin, (2006). **Kur'an-ı Kerim Meâli**, 12. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara.
- Aristoteles, (2007). **Nikomakhos'a Etik**, (Çev. Saffet Babür), Bilgesu Yayıncılık, Ankara.
- Arslan, Ahmet, (2002). **Felsefeye Giriş**, Vadi Yayınları, Ankara.
- Arslan, Ahmet, (2007). **İlkçağ Felsefe Tarihi Aristoteles**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Arslantürk, Zeki, (1997). **Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri**, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul.
- Âşık Ev, Hacer, Ev Halit, Kartal Burak, Mollaoğulları Fatih (2020). **Din Eğitiminin Kadının Algısına Olan Etkisi: Manisa ve Balıkesir'de Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama**, Yayımlanmamış BAP Projesi.
- Âşık Ev, Hacer, (2019). "Critical Thinking Disposition Levels Of The Religious Culture And Ethics Teacher Candidates (The Sample Of Manisa Celal Bayar University, Faculty Of Theology Last Year Students)", **The Journal of International Social Research** Volume: 12 Issue: 62 Year: 2019 Issn: 1307-9581
www.sosyalarastirmalar.com <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3109>
- Âşık Ev, Hacer, (2015). Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adayları Ve Eleştirel Düşünme (Celal Bayar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencileri Örneği), **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 7 Sayı: 32 Volume: 7 Issue: 32, www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
- Âşık Ev, Hacer, (2013). The Significance And Necessity Of Critical Thinking For Religious Culture And Ethics Course Teacher, **Turkish Studies**, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/12 Fall 2013.
- Âşık Ev, Hacer, (2012). **İbn Haldun Eğitim**, Tibyan Yayıncılık, İzmir.
- Âşık Ev, Hacer, (2010) "İbn Haldun ile John Locke'un Epistemoloji ile İlgili Bazı Görüşlerinin Karşılaştırılması", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt 43, Sayı 2, Ankara, 89-122.
- Atay, Hüseyin ve Yaşar Kutluay, (1983). **Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlamı**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Bakar, Osman, (1991). "İslami Bilimde Metodoloji Sorunu", Çev. Mehmet Paçacı, **İslami Bilimde Metodoloji Sorunu**, Fecr Yayınevi, Ankara.
- Batson, C. Daniel-Patricia Schoenrade ve W. Larry Ventis, , (1993). **Religion and The Individual A Social-Psychological Perspective**, Oxford University Press, New York.
- Bayraklı, Bayraktar, (1999). **Kuran'da Değişim, Gelişim ve Kalite Kavramları**, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bono, E. D. (2006). **Altı Şapkalı Düşünme Tekniği**, Çev., Ercan Tuzcular, 6. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Büyükkaragöz, S. Savaş ve Cuma Çivi, (1999). **Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama**, 10. Bası, Beta, İstanbul.

- Cevdet, Muallim (2002). “Salih Zeki Merhumun Bir Makalesi Vesilesiyle “Skolâstik”, Salih Zeki, Yusuf Akçura, Muallim A. Cevdet, **Skolastik Eğitim ve Türkiye’de Skolastik Tarz**, Derleyen ve Çeviren Hasan Ünder, Epos Yayınları, Ankara.
- Comenius, Yan Amos, (1964). **Büyük Didaktika**, Çev., Hasip A. Aytuna, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Cuypers, S. E. (2004). “Critical Thinking, Autonomy and Practical Reason”, **Journal of The Philosophy of Education**, Vol. 38, No. 1.
- Cüceloğlu, Doğan, (1993). **İyi Düşün Doğru Karar Ver Etkili Yaşamın Temel Boyutları Üzerine Yakup Bey’le Söyleşiler**, Sistem Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul.
- Descartes, (1994). **Metot Üzerine Konuşma**, (Çev., K. Sahir Sel), Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- Emin, Ahmed (1976). **Fecrü’l İslam (İslâmın Doğuşu)**, Çev. Ahmed Serdaroğlu, Kılıç Kitabevi, Ankara.
- Ev, Halit, (2012). **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Probleme Dayalı Öğrenme**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Fazlur Rahman, (2000). **İslami Yenilenme Makaleler II**, Derleme ve Çeviri Adil Çiftçi, Ankara Okulu Yayınları, İkinci Basım, Ankara.
- Freire, Paulo, (1998) **Ezilenlerin Pedagojisi**, Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek, Ayrıntı Yayınları, 3. Basım, İstanbul.
- Godon, Rafal, (2004). “Understanding, Personal Identity and Education”, **Journal of Philosophy of Education**, Vol. 38, No. 4, Blackwell Publishing, Oxford, UK. And Malden USA.
- Gündüz, Turgay, (2010). “Gençlik Dönemi Din Eğitimi”, **Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi**, Ed. Mustafa Köylü, Nobel, Ankara.
- Gürkaynak, İpek-Fusun Üstel ve Sami Gülgöz, (2003). **Eleştirel Düşünme**, Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul.
- Hanbel, Ahmed b. (tarih yok). **Müsned**, C. V.
- Hançerlioğlu, Orhan, (2005). **Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar**, C. 1, Remzi Kitabevi, 4. Basım, İstanbul.
- Hare, William, (1999). “Critical Thinking as An Aim of Education”, Roger Marples (Eds.), **The Aims of Education**, Routledge, London, UK.
- Heidegger, (2008). “Düşünmek Ne Demektir?” **Düşüncenin Çağrısı Kant, Schopenhauer, Heidegger**, Çeviren ve Yayına Hazırlayan Ahmet Aydoğan, Say Yayınları, İstanbul.
- Kaptan, Saim, (1983). **Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri**, Tekişik Matbaası, Ankara.
- Keklik, Nihat, (1996). **Türk İslam Felsefesi Açısından Felsefenin İlkeleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Köylü, Mustafa ve Bayramali Naziroğlu, (2012). “İlköğretimde Din Eğitimi”, **Din Eğitimi**, Editörler, Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Küken, Gülnihal, (2003). **İlkçağda Eğitim Felsefesi**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Locke, John, (1997). **An Essay Concerning Human Understanding**, Penquin Classics, London.
- Locke, John, (1999). **Tabiat Kanunu Üzerine Denemeler**, Çev. İsmail Çetin, Paradigma, İstanbul.
- Mengüşoğlu, Takiyettin, (1968). **Felsefeye Giriş**, İstanbul Matbaası, İkinci Baskı, İstanbul.

- Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**, MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2007.
- Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007)**, Meteksan A.Ş., Ankara 2007.
- Öncül, Remzi, (2000). **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Öztürk, Yaşar Nuri, (2010). **Kuran'ın Yarattığı Mucize Devrimler**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Paul, Richard ve Linda Elder, (2002). **Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life**, FT Press.
- Ross, David, (2002). **Aristoteles**, Çevirenler: Ahmet Arslan-İhsan Oktay Anar-Özcan Yalçın Kvasoğlu ve Zerrin Kurtoğlu, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Saiyidian, K. G. (2003). **İkbal'in Eğitim Felsefesi**, Çev., Necmettin Tozlu, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Şâtîbî, (1999). **El-Muvafakat İslâmî İlimler Metodolojisi**, Türkçesi Mehmed Erdoğan, İz Yayıncılık, 2. Cilt, 2. Baskı, İstanbul.
- Şener, Abdülkadir- Cemal Sofuoğlu ve Mustafa Yıldırım, (2009). **Yüce Kuran ve Açıklamalı-Yorumlu Meâli**, Türkiye Diyanet Vakfı, İzmir.
- Woods, R G. ve St C, R Barrow, (1975). **An Introduction to Philosophy of Education**, Methuen & Co Ltd, London.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi, (1992). **Hak Dini Kuran Dili**, Feza Gazetecilik, C. 8, İstanbul.
- Yıldırım, Cemal, (2008). **Bilimsel Düşünme Yöntemi**, 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Yurdakul, Bünyamin, (2005). "Yapılandırmacılık", Ö.Demirel (Ed.), **Eğitimde Yeni Yönelişler**, Pegem A Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- İnternet Kaynakları**
- Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve İletişim Fakültesinde Eleştirel Düşünme Modüler Uygulama Denemesi.** <http://www.elyadal.org/index.htm> adresinden 27.08.2012 tarihinde indirildi.
- Berber Faruk-Fırat Akbulut-Halit Maden-Mehmet Gezer ve Şevket Keser, (2008). **Düşünme ve Eleştirel Düşünme Özel Öğretim Yöntemleri Dersi Araştırma Projesi**, www.sevketkeser.net/docs/alldoc/dusunmevelestireldusunme.pdf. 17.10.2008 tarihinde indirildi.
- Carrol, M. Tama, (1989). **Critical Thinking: Promoting It in The Classroom**, Eric Digest. ERIC Clearinghouse on Reading and Communacation Skills Bloomington IN., <http://www.eric.ed.gov> adresinden 28.07.2008'de indirildi.
- Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction, The Delphi Report**, The California Academic Press 1990, www.insightassessment.com.
- Düşünme Gücü: Soran ve Sorgulayan Gençlik İçin Öğretmen Eğitimi Destek Projesi**, erg.sabanciuniv.edu/dusunmegucuprojesi adresinden 27.08.2012 tarihinde indirildi.
- Eleştirel-Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarı** <http://www.elyadal.org/pivolka/04/edegitimi.htm> 27.08.2012 tarihinde indirildi.
- Elder, Linda, (2010). "Achieving Critical Mass", **Times Higher Education**, <http://times-highereducation.co.uk> adresinden 13.12.2010 tarihinde indirildi.

- Facione, Peter, A. (2009.) **Critical Thinking What It Is and Why It Counts** http://www.insightassessment.com/pdf_files/what&why2009.pdf adresinden 25 Şubat 2010 tarihinde indirildi.
- Güven, Meral ve Dilruba Kürüm, (2006). **Öğrenme Stilleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkiye Genel Bir Bakış**, http://www.anadolu.edu.tr/arastirma/hakemli_dergiler/sosyal_bilimler/pdf/2006-1/sos-bil.4.pdf adresinden 27.10.2009 tarihinde indirildi.
- İlköğretim Düşünme Eğitimi Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı**, Ankara 2007, http://ttkb.meb.gov.tr/kurul_kararlari.aspx adresinden 21.04.2010 tarihinde indirildi.
- İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde Eleştirel Düşünme Dersi** http://istanbul.academia.edu/MehmetAkifAkal%C4%B1n/Teaching/21796/Ellestirel_Dusunme_Kursu_Critical_Thinking_Course adresinden 09.08.2012 tarihinde indirildi.
- Kökdemir, Doğan, (2003). **Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, www.kokdemir.info/academik/phd.htm adresinden 17.10.2008’de alındı.
- http://ttkb.meb.gov.tr/programlar/program_giris/program_temel_yaklasim.pdf , (09.02.2010 tarihinde indirildi).
- http://ttkb.meb.gov.tr/kurul_kararlari.aspx
- <https://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> (erişim tarihi 08.07.2024).
- Patrick, John, (1986). “**Critical Thinking In The Social Studies**”, Eric Digest, No. 30, Indiana, 28 Temmuz 2008’de <http://www.Eric.ed.gov> adresinden indirildi.
- Paul, Richard (2007). “**Critical Thinking in Every Domain of Knowledge and Belief**”, The 27th Annual International Conference on Critical Thinking, July <http://www.criticalthinking.org/page.cfm> adresinden 14.04.2010 tarihinde indirildi.
- Paul, Richard ve Linda Elder, (Tarih yok). **Minik Eleştirel Düşünme Kılavuzu Kavramlar ve Araçlar**, Çev., Merih Bektaş Fidan, http://www.criticalthinking.org/files/Turkish_CT_Concepts_Tools.pdf adresinden 18.04.2010 tarihinde indirildi.
- Seferoğlu, S. Sadi ve Cenk Akbıyık, (2006). **Eleştirel Düşünme Ve Öğretimi**, 17 Temmuz 2008’de http://193.140.216.63/2006_30 adresinden indirildi.
- tdkterim.gov.tr